

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Pomocy Społecznej
Dyrektor
Beata Karlińska

DPS-XIII.055.3.2025
Warszawa, dnia 22 stycznia 2026 r.

Pan Stanisław Porowski
Prezes Zarządu

Pan Mariusz Nowak
Sekretarz Zarządu

Pan Daniel Kowalski
Dyrektor Zarządzający

Stowarzyszenie Polski Instytut Praw Głuchych

Szanowni Państwo,

zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 870) po rozpatrzeniu petycji z 6 listopada 2025 r. w sprawie opracowania i wdrożenia krajowego programu wsparcia osób głuchych w instytucjach opieki długoterminowej, wychowawczych i kryzysowych z pełnym z pełnym poszanowaniem prawa do komunikacji, zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami (KPON), przekazuję poniższe wyjaśnienia.

Ad.1 i 2. W Biurze Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w MRPiPS trwają prace zarówno legislacyjne jak i projektowe mające na celu zwiększenie dostępności komunikacyjnej w odniesieniu do osób z niepełnosprawnością narządu słuchu i zapewnienie im ułatwionego dostępu do specjalistów - m.in. tłumaczy PJM.

Aktualnie prowadzone są prace nad nową ustawą o polskim języku migowym, której celem jest kompleksowe i systemowe uregulowanie obszaru dostępności komunikacyjnej osób głuchych. Prace nad projektem ustawy o polskim języku migowym są na etapie opracowywania i uzgodnień wewnętrznych.

Projektowana ustawa przewiduje w szczególności:

- ❑ uznanie polskiego języka migowego za język równorzędny z językiem polskim w zakresie komunikacji osób głuchych z podmiotami publicznymi,
- ❑ wprowadzenie ochrony PJM jako naturalnego języka społeczności osób głuchych,
- ❑ ustanowienie certyfikacji PJM oraz określenie poziomów biegłości językowej,
- ❑ uregulowanie zasad wykonywania zawodu tłumacza polskiego języka migowego, w tym wymogów kwalifikowanych i standardów etycznych.

Ponadto, kluczową inicjatywą w kierunku wprowadzenia systemowych, ujednoliconych rozwiązań i standardów komunikacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami, w tym osób głuchych, są również prace nad utworzeniem Centrum Komunikacji Osób z Niepełnosprawnościami (dalej zwane: „Centrum”), które powstanie w ramach realizacji projektu FERS o tej samej nazwie.

Projekt „Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami” obejmuje utworzenie Centrum Komunikacji do obsługi osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami i zapewnienie im dostępu do informacji i komunikowania się – w szczególności dotyczy to osób z niepełnosprawnością słuchu. W maju br. planowane jest uruchomienie w 16 województwach Regionalnych Centr Komunikacji (RCK) gdzie będą dostępni stacjonarnie tłumacze polskiego języka migowego oraz usługa zdalnego tłumaczenia. Wszystkie usługi będą bezpłatne i dostępne w dedykowanej aplikacji Centrum Komunikacji. W ramach planowanych funkcjonalności po zalogowaniu będzie możliwe zamówienie odpowiedniej usługi oraz możliwość połączenia SOS dostępnego przez 24 godziny na dobę. Zakres działania Centrum obejmie m.in.:

- ❑ zapewnienie profesjonalnych usług komunikacyjnych w PJM, z udziałem tłumaczy PJM oraz tłumaczy-przewodników SKOBN, AAC, ETR,
- ❑ opracowanie i wdrożenie jednolitych, ogólnokrajowych standardów i procedur komunikacji z osobami głuchymi, które będą stosowane w instytucjach, w tym wskazanych w petycji, gdy zaistnieje taka potrzeba,
- ❑ monitoring jakości i dostępności usług komunikacyjnych,
- ❑ zapewnienie kadry PJM – prowadzenie w tym zakresie działań szkoleniowych i systemowych. Ww. projektowane rozwiązania mają charakter systemowy; ich celem jest stworzenie spójnego modelu zapewniającego profesjonalną, dostępną w każdej sytuacji usługę komunikacyjną osobom, które tej usługi – z uwagi na niepełnosprawność – potrzebują.

Tym samym, postulaty zawarte w petycji pozostają zbieżne z kierunkiem prowadzonych w MRPiPS prac legislacyjnych.

Ponadto odnosząc się wprost do placówek zapewniających całodobową opiekę funkcjonujących w ramach systemu pomocy społecznej, informuję, że zgodnie z rozporządzeniem z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r, poz. 51) domy funkcjonują w sposób zapewniający właściwy zakres usług, zgodny ze standardami określonymi dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby mieszkańca domu.

W celu określenia indywidualnych potrzeb mieszkańca domu oraz zakresu usług, dom powołuje zespoły terapeutyczno-opiekuńcze składające się w szczególności z pracowników domu, którzy bezpośrednio zajmują się wspieraniem mieszkańców.

Jednocześnie przepisy rozporządzenia wprost wskazują, że warunkiem efektywnej realizacji usług opiekuńczych i wspomagających jest uczestniczenie pracowników zespołu terapeutyczno-opiekuńczego co najmniej raz na dwa lata w organizowanych przez dyrektora domu szkoleniach na temat praw mieszkańca domu oraz kierunków prowadzonej terapii, a także metod pracy z mieszkańcami, w tym w zakresie komunikacji wspomagającej lub alternatywnej, o ile występują problemy z komunikacją werbalną wśród mieszkańców.

Zatem w opinii Ministerstwa, w przypadku domów pomocy społecznej w których przebywają osoby głuche, dyrektorzy tych jednostek powinni uwzględniać w planach szkoleń pracowników udział w szkoleniach ułatwiających komunikację z głuchymi mieszkańcami domu. Zapewniam również, że Departament Pomocy Społecznej MRPiPS w bieżącej współpracy z wojewodami (sprawującymi nadzór nad jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej), jak również domami pomocy społecznej, podejmie kwestie możliwości udziału w szkoleniach tego typu (w tym również finansowanych ze środków PFRON).

W odniesieniu do kwestii dostępności komunikacyjnej, o jakiej mowa w petycji w placówkach pieczy zastępczej informuję, że do Departamentu Demografii MRPiPS w ostatnim czasie nie wpłynęły pisma ani sygnały, które wskazywałyby na szczególną pilność zagadnienia systemowych barier dotyczących osoby niesłyszące w odniesieniu do podmiotów rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Nie wyklucza to jednak potrzeby dalszego monitorowania tej problematyki.

W ocenie Departamentu Demografii wartościowym byłoby rozszerzanie dostępności na rzecz osób niesłyszących w obszarze pieczy zastępczej poprzez m.in. prowadzenie szkoleń oraz wdrażanie standardów dostępności komunikacyjnej. Departament Demografii wskazuje jednak na potencjalne trudności związane z systemową regulacją zatrudniania tłumaczy PJM oraz konsultantów w placówkach. Inicjatywa ta będzie wiązać się z koniecznością przeznaczenia na ten cel odpowiednich środków finansowych, co może być trudne dla podmiotów instytucjonalnej pieczy zastępczej w obliczu już aktualnie zgłaszanych postulatów dotyczących niewystarczającego finansowania placówek opiekuńczo-wychowawczych przez powiaty.

Z kolei w odniesieniu do postulatu utworzenia pilotażowego projektu Domu Dziecka Głuchego Departament Demografii w zakresie, w jakim byłaby to forma zastępcza dla placówki opiekuńczo-wychowawczej, wyraża negatywne stanowisko. Od momentu wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej konsekwentnie podejmowane są kroki mające na celu deinstytucjonalizację pieczy zastępczej. Głównym celem tego procesu jest przejście od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. W obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej oznacza to proces zmierzający do przestrzegania zasady prymatu rodzinnych form pieczy zastępczej nad formami instytucjonalnymi we wszystkich działaniach i decyzjach dotyczących dzieci pozbawionych opieki rodziny własnej. W ocenie Departamentu Demografii właściwym kierunkiem działań jest działanie na rzecz zwiększania szeroko pojętej dostępności na rzecz osób głuchych form rodzinnej pieczy zastępczej, w miejsce tworzenia kolejnych miejsc pieczy instytucjonalnej. W przygotowanych przez resort rodziny propozycjach zmian systemowych, zawarto między innymi dowartościowanie specjalistycznych rodzin zastępczych. Wskazane jest by takie rodziny, przygotowane do pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością narządu słuchu, obejmowały te dzieci opieką.

Ad.3 Należy podkreślić, że szkolenia kadry z polskiego języka migowego są dostępne w różnych formach, także zdalnej i można ubiegać się o ich dofinansowanie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na poniższych warunkach.

Kwestie szkoleń reguluje rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 lutego 2023 r. w sprawie dofinansowania kosztów szkolenia języka polskiego, polskiego

języka migowego, systemu językowo-migowego, sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych oraz tłumaczprzewodnika (Dz. U. z 2023 r. poz. 532).

Wnioskodawcą może być:

- ☐ osoba doświadczająca trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się (ze względu na stan zdrowia), zwana dalej „osobą uprawnioną”,
- ☐ osoba będąca członkiem rodziny osoby uprawnionej, w tym współmałżonkiem, dzieckiem własnym i przysposobionym, dzieckiem obcym przyjętym na wychowanie, pasierbem, rodzicem, rodzicem współmałżonka, rodzeństwem, ojczymem, macochą, zięciem i synową, zwana dalej „członkiem rodziny”,
- ☐ osoba mająca stały lub bezpośredni kontakt z osobą uprawnioną.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie do wybranej przez siebie poniższej formy szkolenia:

- ☐ język polski w piśmie nauczany metodą glottodydaktyczną – wyłącznie dla osoby uprawnionej,
- ☐ polski język migowy (PJM) – naturalny wizualno-przestrzenny język komunikowania się osób uprawnionych,
- ☐ system językowo-migowy (SJM) – podstawowy środek komunikowania się osób uprawnionych, w którym znaki migowe wspierają wypowiedź dźwiękowoartykulatoryjną,
- ☐ sposób komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) – podstawowy środek komunikowania się osób uprawnionych, w którym sposób przekazu komunikatu jest dostosowany do potrzeb wynikających z łącznego występowania dysfunkcji narządu wzroku i słuchu, tłumacz-przewodnik.

Wysokość dofinansowania:

- ☐ dla osoby uprawnionej – nie więcej niż 95% kosztów szkolenia,
- ☐ dla członka rodziny osoby uprawnionej – nie więcej niż 90% kosztów szkolenia,
- ☐ dla osoby mającej stały lub bezpośredni kontakt z osobą uprawnioną – nie więcej niż 90% kosztów szkolenia,

wysokość dofinansowania nie może być wyższa niż 20% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, począwszy od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, kwota przekazanego dofinansowania nie może być wyższa od faktycznego kosztu uczestnictwa wnioskodawcy w szkoleniu.

W odniesieniu do kwestii szkoleń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należy wskazać, że zgodnie z art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 z późn.zm.) do zadań samorządu województwa należy m.in. organizowanie szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej.

W 2024 roku Ministerstwo zwracało się do wszystkich regionalnych ośrodków polityki społecznej z prośbą o rozważanie możliwości zwiększenia liczby i częstotliwości szkoleń dla pracowników domów pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki poszanowania praw niepełnosprawnych mieszkańców tych placówek oraz jakości świadczonych usług w domach pomocy społecznej.

Jednocześnie jak wskazano wyżej, przepisy rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej wskazują, że warunkiem efektywnej realizacji usług opiekuńczych i wspomagających jest uczestniczenie pracowników zespołu terapeutyczno-opiekuńczego co najmniej raz na dwa lata w organizowanych przez dyrektora domu szkoleniach na temat praw mieszkańca domu oraz kierunków prowadzonej terapii, a także metod pracy z mieszkańcami, w tym w zakresie komunikacji wspomagającej lub alternatywnej, o ile występują problemy z komunikacją werbalną wśród mieszkańców.

Zatem w opinii Ministerstwa, w przypadku domów pomocy społecznej w których przebywają osoby głuche, dyrektorzy tych jednostek powinni uwzględniać w planach szkoleń pracowników udział w szkoleniach ułatwiających komunikację z głuchymi mieszkańcami domu. Jak wskazano wyżej, Departament Pomocy Społecznej MRPiPS w bieżącej współpracy z wojewodami (sprawującymi nadzór nad jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej), regionalnymi ośrodkami pomocy społecznej, jak również domami pomocy społecznej, podejmie kwestie zwiększania kompetencji pracowników domów pomocy społecznej ułatwiających komunikację z osobami głuchymi.

Ad.4 W ramach organów doradczych funkcjonujących w MRPiPS znajdują się przedstawiciele osób głuchych, a także na posiedzenia zespołów doradczych i problemowych zapraszani są przedstawiciele osób głuchych. Do gremiów tych m.in. należą: Krajowa Rada Konsultacyjna do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Polska Rada Języka Migowego, Zespół do spraw wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Przykładem otwartości MRPiPS na sprawy osób głuchych były spotkania dotyczące kluczowych potrzeb środowiska z udziałem Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych i Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Ponadto przedstawiciele Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych aktywnie uczestniczą w pracach Parlamentarnego Zespołu do Spraw Osób Głuchych.

Przedstawiając powyższe wyjaśnienia informuję, że zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi

Z wyrazami szacunku
Beata Karlińska
Dyrektor
Departamentu Pomocy Społecznej
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/